GAETANO ETTORE

MAESTRO DI CAPPELLA FIL-MOSTA (1782-1788) U D-DAQQAQA FIL-PURĊISSJONI TA' ŻMIENU

Minn Noel D'Anastas

L-ewwel ħjiel tal-Festa

Meta d-Delegat Appostoliku Mons. Pietru Dusina żar il-Mosta fl-1575, stqarr li l-knisja ta' l-Assunzjoni ta' Marija kienet wiesgħa u xierqa biżżejjed. Mill-istess rapport jingħata l-ewwel ħjiel ta' kif kienet tiġi ċċelebrata l-festa ta' l-Assunta billi jingħad li r-rettur tagħha, li kien l-istess kappillan tan-Naxxar, ma kellu l-ebda piżijiet, ħlief li f'jum Santa Marija kien obbligat li jqaddes fuq l-altar maġġur ta' din il-knisja.(1)

Meta l-Isqof Tumas Gargallo fired il-Mosta mill-parroċċa tan-Naxxar fis-16 ta' Settembru, 1608, il-festa bdiet tiġi ċċelebrata b'aktar sollennità. Erba' snin wara, fil-Mosta ġiet eretta l-fratellanza tar-Rużarju. Minn snin l-aktar bikrija fit-twaqqif ta' din il-fratellanza kien hemm ħsieb li jkollha statwa tal-Madonna tar-Rużarju, statwa li għalkemm ma nafux min ħadimha u lanqas is-sena ta' meta saret, tixhed ħila artistika ta' l-era Barokka. Din l-istatwa li għadha titgawda sallum kienet l-istess waħda li kienet tintuża fil-purċissjonijiet tal-Madonna tar-Rużarju, taċ-Ċintura, tal-Ward u f'dik tal-festa ta' Santa Marija Assunta qabel ma saret dik preżenti.(2)

(Ritratt: Jos. A. Vella F.R.P.S., E.FIAP., E.S.FIAP.)
L-istatwa tal-Madonna tar-Rużarju, xogħol fl-injam fl-istil Barokk tas-Seklu Sbatax.

Matul is-seklu tmintax, il-festa ta' l-Assunta bdiet issir b'mod aktar organizzat. Mir-rapport tal-Viżta Pastorali ta' l-Isqof Mons. Alpheran de Bussan, li kien għamel fil-parroċċa tal-Mosta fl-aħħar ta' Mejju 1744, ma tissemmiex purċissjoni nhar il-festa ta' Santa Marija. Isemmi li kienu jitkantaw l-ewwel u t-tieni Għasar u ssir quddiesa kantata.(3)

Fit-tieni nofs tas-seklu tmintax, il-festi f'Malta ħadu xejra akbar u n-nefqa biex dawn ikunu ċċelebrati kienet waħda kbira. Il-Mosta, b'aktar minn elfejn ruħ popolazzjoni, iċċelebrat il-festa b'mod l-aktar xieraq u ġieli kien mistieden il-Gran Mastru kif fil-fatt ġara fl-1777, meta l-Gran Mastru De Rohan kien mistieden għal din il-festa.(4)

Il-logħob tan-nar kien daħal ġmielu u s-somma dovuta għalih kienet waħda kbira. Fl-1776 in-nefqa kienet ta' 10 skudi u 6 tari. Dawn kienu jikkonsistu f'*girasoli* (irdieden),

fontane (gassijiet) u *razzi d'aria* (bħal bukketti jew stoppini). In-nefqa għaċ-ċelebrazzjoni tal-festa kienet tikkonsisti wkoll fil-mixegħla tal-faċċata tal-knisja, xema' tal-pastilja, weraq biex iżejnu u jfewħu l-knisja u fuq kollox l-attività mużikali.[5]

Il-*Maestri di Cappella* ġeneralment f'dan is-seklu kienu jinġabu mill-Kattidral. Il-ħlas mogħti mill-prokuraturi lill-*Maestri di Cappella* biex dawn ipprovdew il-mużika fil-festa ta' l-Assunta kien wieħed għoli meta mqabbel ma' festi oħra barra l-Mosta.

Kważi f'kull amministrazzjoni, l-akbar somma dovuta mill-prokuratur għaċ-ċelebrazzjoni tal-festa kienet għall-mużika. Wara kienu jiġu n-nar u x-xiri tax-xema'. Fit-tieni nofs tas-seklu tmintax, il-mużika fil-festa ta' Marija Assunta kienet f'idejn il-*Maestri di Cappella* Dun Benigno Zerafa, Francesco Azzopardi, Gaetano Ettore u l-Kan. Giuseppe Debono.[6] Wieħed minn dawn l-imsemmija li ma nafu xejn dwar ħajtu u ħidmietu huwa Gaetano Ettore li għalkemm ma jistax jiġi apprezzat għall-kompożizzjoni tiegħu peress li ma nstab xejn dwar dan, xorta nqis li dan is-surmast mużiċista Kataniż jistħoqqlu apprezzament għall-ħidma b'risq il-mużika sagra lokali.[7]

Il-knisja fejn ġie mgħammed Gaetano Ettore.

Gaetano Ettore - Identità

Gaetano Ettore, iben Francesco u Rosa Marie imwielda Pellegrino, twieled f'Katanja fl-1 ta' Awissu, 1731. Tgħammed fil-knisja ta' San Bjaġju magħrufa bit-titli ta' Sant'Agata Fornatis *(La Carcarella)* minn Dun Giuseppe Leacota.[8] Fi tfulitu, flimkien mal-ġenituri tiegħu, mar Napli biex jistudja l-mużika. Dam hemm madwar erba' snin. Wara t-tluq tiegħu minn Napli mar jgħix f'Ruma għal madwar tliet snin. F'Awissu 1748 telaq minn

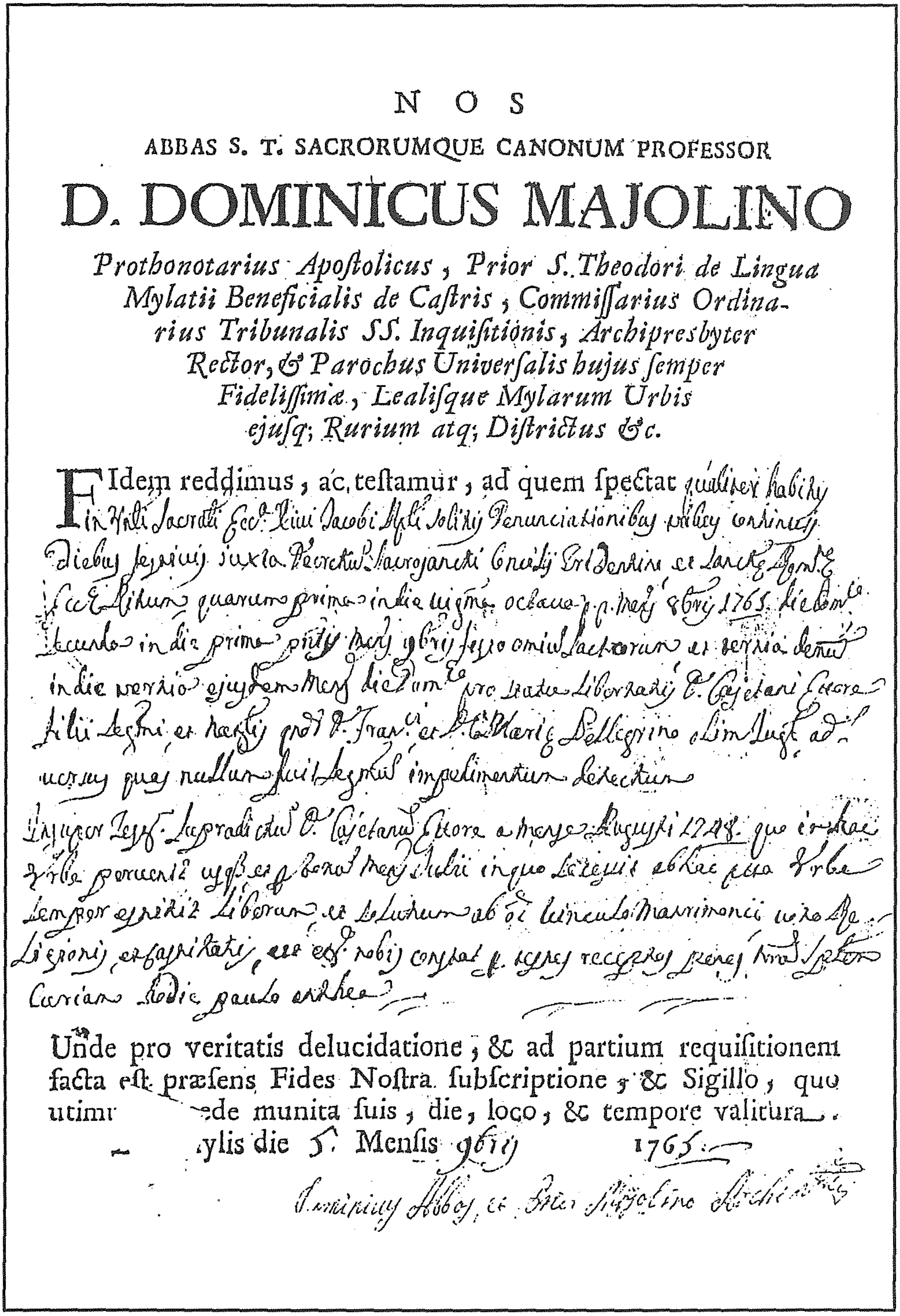

NOS

ABBAS S. T. SACRORUMQUE CANONUM PROFESSOR

D. DOMINICUS MAJOLINO

Prothonotarius Apostolicus, Prior S. Theodori de Lingua Mylatii Beneficialis de Castris, Commissarius Ordinarius Tribunalis SS. Inquisitionis, Archipresbyter Rector, & Parochus Universalis hujus semper Fidelissimæ, Lealisque Mylarum Urbis ejusq; Rurium atq; Districtus &c.

Fidem reddimus, ac, testamur, ad quem spectat [illegible]

Unde pro veritatis delucidatione, & ad partium requisitionem facta est præsens Fides Nostra subscriptione, & Sigillo, quo utimur [illegible] de munita suis, die, loco, & tempore valitura. [illegible] ylis die 5. Mensis [illegible] 1765

[illegible]

Is-dispensa maħruġa mid-djoċesi ta' Milazzo

Ruma u mar jgħix fil-belt ta' Milazzo, fejn baqa' jgħix sa Lulju ta' l-1757. Bejn Lulju u Novembru ta' dik is-sena - ix-xahar li fih Ettore ġie jgħix Malta - għamel żjarat qosra f'Katanja u Siracusa. Il-professjoni ta' Ettore kienet il-mużika.[9]

Minn dak iż-żmien 'il quddiem hu baqa' jgħix Malta bl-istess professjoni. Gaetano Ettore, li kien ukoll *magistrato*, iżżewweġ lil Maria Rosaria Buzzetta, bint Antonio u Anna fl-10 ta' Frar, 1773, żwieġ li seħħ fil-knisja parrokkjali ta' Porto Salvo fil-Belt.[10]

Hu kien joqgħod fi *Strada Principale* qrib il-knisja tal-Karmnu fil-Belt flimkien ma' martu Rosaria, Suor Maria Buzzetta (Bussietta), is-serva Maria Magri, Benedeto u martu Francesca Mamo u binthom Aloysia.[11]

Lil Gaetano Ettore nsibuh idoqq f'bosta funzjonijiet reliġjużi fosthom dik tal-konsagrazzjoni tal-knisja tal-Monasteru ta' Santa Katerina fil-Belt. Din kienet ġiet ikkonsagrata fil-15 ta' Ġunju, 1783. L-orkestra li ħadet sehem f'din il-funzjoni kienet immexxija minn Don Michel'Anġ Vella u kienet tikkonsisti minn għadd ta' mużiċisti, fosthom Emmanuele Galea, Domenico Debono, Don Calcedonio Farrugia, Don Saverio Farrugia u Fra Decelis.[12]

Maestro Di Cappella fil-Mosta

L-ewwel darba li niltaqgħu ma' Gaetano Ettore jieħu ħsieb il-mużika fil-festa titulari ta' Marija Assunta fil-Mosta kien fl-1782. Fil-fatt, f'dik is-sena kien tħallas mat-33 skud u 6 tari għas-servizz mużikali mogħti fl-ewwel għasar, fil-quddiesa kantata u fil-purċissjoni.[13] Il-ħlas mogħti lil Ettore kien wieħed baxx meta mqabbel mal-ħlas mogħti lil Dun Benigno Zerafa u s-suċċessur tiegħu Francesco Azzopardi biex mexxew il-mużika fil-festa ta' Marija Assunta fis-snin 1778 u 1779 rispettivament. F'dawk is-sentejn, il-prokuratur nefaq 43 skud u 10 tari fis-sena 1778 filwaqt li fis-sena ta' wara l-infiq għaż-żewġ servizzi mużikali kien ta' 47 skud, 7 tari u 11-il gran.[14]

Għall-festa ta' l-1782, l-orgni ta' din il-knisja kien sarlu xi tiswijiet mill-*organaro* magħruf, Mastru Pietro Santucci. Għal dan ix-xogħol, fit-13 ta' Awissu, Santucci tħallas 15-il skud. Fl-istess ġurnata, sar ħlas ta' skud lill-kuċċier talli ġab lil Santucci u ħadu lura. Kienu ntefqu tliet skudi għall-ikel ta' l-istess Santucci u tal-persuna l-oħra li għenitu fit-tiswija ta' dan l-orgni.[15]

Fl-1783, ma jissemma l-ebda isem ta' *Maestro di Cappella*. Għal dik is-sena, in-nefqa għall-quddiesa kantata u għas-servizz mużikali fil-purċissjoni kienet ta' 40 skud u 10 tari.[16] Fil-festa tas-sena ta' wara nerġgħu nsibu l-isem ta' Gaetano Ettore bħala l-*Maestro*

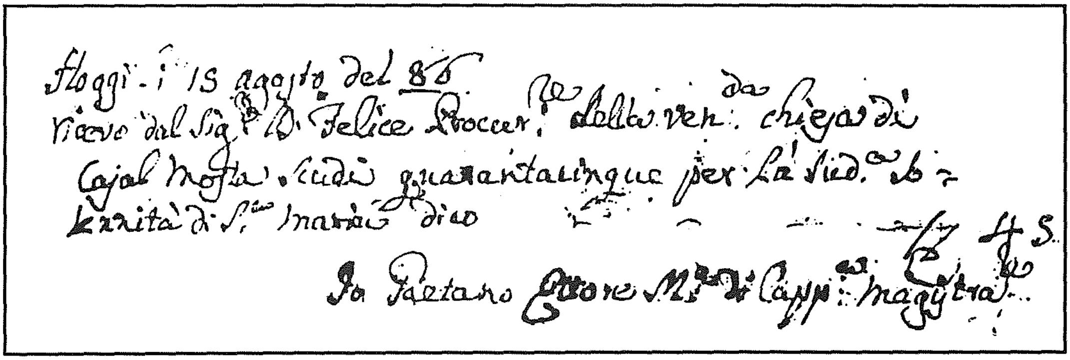

Awissu 1786: Ħlas ta' 45 skudi lil Gaetano Ettore, Maestro di Cappella, għas-servizz mużikali ta' dik is-sena. - Arkivju Parrokjali, Mosta: Esito Veneranda Lampada (1776 - 1837) f. 99

di Cappella li rċieva ħlas ta' 36 skud u żewġ tari għall-mużika fil-quddiesa kantata, għosrien u purċissjoni.[17]

Fl-1785, Gaetano Ettore tħallas 48 skud għall-istess servizzi mużikali bħal dawk tas-sena ta' qabel.[18] F'dik is-sena, jidher li l-ħlasijiet rigward l-attività mużikali ffurmata mill-*Maestro di Cappella* bdew jogħlew tant li fl-1786, Gaetano Ettore rċieva 45 skud. Dan tikkonfermah l-irċevuta ddatata 15 ta' Awissu 1786 iffirmata mill-istess Ettore. Barra li jissemma bħala *Maestro di Cappella* jissema wkoll bit-titlu ta' *Magistrato.*[19] Fl-1787, il-ħlas dovut lil Ettore kien wieħed baxx imqabbel mas-snin l-oħra. Dan kien ta' 38 skud u 11-il tari. F'dik is-sena, jissemma wkoll ċertu Don Michele *(Basso)*, li tħallas 8 tari għas-servizz tal-kant fil-Matutin.[20]

L-aħħar sena li jissemma Gaetano Ettore bħala *Maestro di Cappella* fil-Mosta kienet dik ta' l-1788, meta tħallas 41 skud u tari għall-quddiesa kantata, *secondi vespri* u għall-mużika waqt il-purċissjoni.[21]

Bejn l-1789 u l-1791 l-isem tal-*Maestro di Cappella* mhux imniżżel fir-reġistru ta' l-*Esito Veneranda Lampade (1776-1837)*. Dan il-manuskritt, jinsab arkivjat fil-knisja parrokkjali tal-Mosta. Fl-1789 u l-1790, il-ħlas lill-*Maestro di Cappella* kien ta' 40 skud u 42 skud u 10 tari rispettivament.[22]

Gaetano Ettore miet fis-17 ta' Marzu, 1790 fl-għomor ta' 58 sena u ġie midfun fil-knisja tal-Karmnu fil-Belt, qrib id-dar fejn kien jgħix.[23]

Id-Daqqaqa fil-Purċissjoni fi Żmien Ettore

Bla dubju, wieħed mill-akbar interessi li tqajjem il-festa esterna huwa d-daqq waqt il-purċissjoni. Żgur li matul is-seklu tmintax, l-attività mużikali fil-festi esterni kienet daħlet sewwa, b'mod partikulari fit-tieni nofs ta' dak is-seklu. Dan jidher ċar f'bosta purċissjonijiet fosthom dawk ta' Ħaż-Żebbuġ, iż-Żurrieq u tas-Santissimu Sagrament u San Ġużepp fir-Rabat.

Fil-fatt, fil-festa tas-Santissimu Sagrament fir-Rabat id-daqqaqa bdew jinġiebu fi żmien il-prokuratur Mastru Giuseppe Sapiano (1786-88). Dawn tħallsu 4 skudi u 10 tari, l-ewwel ħjiel ta' daqqaqa jew forma ta' xi banda żgħira ('il bogħod minn kif nafuha ffurmata u organizzata l-banda tallum) li kienu jdoqqu f'bosta purċissjonijiet madwar Malta. Dawn id-daqqaqa ma kellhomx x'jaqsmu mal-mużiċisti u kantanti li kienu jkunu diretti mill-*Maestro di Cappella* li kienu wkoll idoqqu fl-attività interna kif ukoll esterna.[24] Id-daqqaqa kienu jkunu dawk tat-tromba, fifra u tnabar u dawn ġeneralment kienu jinġabu mill-Belt. Il-ħlas dovut lilhom kien ikun wieħed separat minn dak mogħti lill-*Maestro di Cappella.*

Fil-festa ta' Marija Assunta fil-Mosta jissemmew ukoll dawn id-daqqaqa. Fis-snin tmenin tas-seklu tmintax ġa konna nsibu dawn id-daqqaqa fil-purċissjoni ta' l-Assunta. Interessanti l-fatt li dawn id-daqqaqa kienu jakkumpanjaw fil-purċissjoni quddiem l-istatwa kif fil-fatt insibu fil-ħlasijiet ta' l-1783 - "*Più alli suonatori nella processione inanzi alla statua della Maddonna.*"[25] L-istatwa msemmija kienet dik tal-Madonna tar-Rużarju li kienet tintuża f'bosta purċissjonijiet kif rajna qabel. Fl-1780, insibu ħlas ta' 4 skudi u 8 tari "*più i due trombi fugatto e tamburo per accompagnar la processione avanti la statua*".[26]

Fis-sena ta' wara, fir-reġistru tal-ħlasijiet *Esito Veneranda Lampade (1776-1837)* il-prokuratur ma jikteb xejn rigward kemm kienu dawn id-daqqaqa. Dawn tħallsu 3 skudi.[27] L-istess jingħad għas-snin 1782 u 1783. Il-ħlas kien ta' 3 skudi u żewġ tari u 3 skudi u 9 tari rispettivament.[28] Fl-1784 ma jissemma xejn rigward id-daqqaqa fil-purċissjoni.

Fil-purċissjoni ta' l-1785, jissemmew erba' daqqaqa ta' stumenti tan-nifs. Dawn akkumpanjaw fil-purċissjoni quddiem l-istatwa u tħallsu 2 skudi u 8 tari.[29] Għall-festa ta' l-1786 insibu żewġ ħlasijiet separati għad-daqqaqa li ħadu sehem fil-purċissjoni.

10 tari ngħataw lid-daqqaqa tat-tnabar u 2 skudi u 4 tari lil erba' daqqaqa ta' l-istrumenti tan-nifs.[30] Fl-1787, insibu ħlas ta' 10 tari lid-daqqaqa tat-tnabar.[31]

Fl-aħħar sena li Gaetano Ettore kien *Maestro di Cappella* fil-Mosta, id-daqqaqa li akkumpanjaw fil-purċissjoni tħallsu skud u 6 tari.[32] Għalkemm fil-kontijiet ta' dik is-sena ma jissemmewx il-kwalità ta' strumenti wieħed jista' jqabbel il-ħlas mogħti fl-1788 ma' dak ta' l-1790. Fl-1790, jissemmew żewġ daqqaqa tat-tnabar u daqqaq tal-fifra li tħallsu skud u 3 tari - "*per due tamburlini e una fifra.*"[33]

L-akbar ħlas mogħti lid-daqqaqa fil-purċissjoni fis-snin tmenin kien fl-1789. Dan kien ta' 15-il skud - "*A suonatori che hanno accompagnato la processione e hanno suonato nel giorno della Assunta.*"[34]

Dawn il-ħlasijiet juru biċ-ċar kemm għandha storja twila l-mużika fil-purċissjoni tal-festa ta' Marija Assunta, festa li l-Mostin tant għandhom għal qalbhom.

Noti u Riferenzi

1 A.C.M. Misc. Vol. 183 f.20r

2 Borg Joseph, *Il-Festa ta' Santa Marija matul iż-Żminijiet*, (Programm tal-festa maħruġ mis-Soċjetà Filarmonika Nicolò Isouard, Mosta fl-okkażjoni tal-15-il Anniversarju mill-Inkurunazzjoni)

3 A.C.M. Misc. Vol. 190 f.141v

4 Borg Joseph - *op. cit.*

5 *ibid.*

6 D'Anastas Noel - *Francesco Azopardi (1748-1809) - Maestro di Cappella fil-Mosta*, (Programm tal-festa maħruġ mill-Banda Filarmonika Nicolò Isouard, Mosta 1995). Ara l-lista tal-*Maestri di Cappella* fil-Mosta ppubblikata fil-programm tal-festa maħruġ mill-Każin tal-Banda Filarmonika Santa Marija, Mosta 1994. Din il-lista hija kkumpilata minn Dun Salv Magro. p.75

7 L-uniku xogħol miktub minnu hija *Alma Redemptoris*. Dan il-manuskritt jinsab fl-arkivju parrokkjali ta' Bormla u ma jġib l-ebda data ta' meta ġie kompost. Mus. Ms.13 (Proj. No. 6011)

8 *C.E.M. Acta Originalia* Vol. 821 (1773) f.92. L-ismijiet mogħtija mill-parrinu Antonio De Amato (Kataniż) kienu Gaetano u Agatino. Il-knisja ta' San Bjaġju, magħrufa wkoll taħt it-titlu ta' Sant'Agata Fornatis - *La Carcarella* - tinsab tiddomina l-pjazza ta' Stesicoro, Katanja.

9 *ibid.* ff.91r-v

10 *Arkivju Parrokkjali* Porto Salvo, Valletta Lib. Matr. Vol. IX (1755-1779) f.223.R

11 *C.E.M. Status Animarum* Vol. 36 (Porto Salvo, Valletta) - 1785 f.6v, 1788 f.6v.

12 Tagħrif mibgħut lili minn Sr M. Aloisia Bajada f'isem il-Madre Badessa tal-Monasteru ta' Santa Katerina fil-Belt fis-7 ta' Frar, 1995.

13 *A.P. Mosta - Esito Veneranda Lampada (1776-1837)* f.62

14 D'Anastas Noel - *Francesco Azopardi (1748-1809) - Maestro di Cappella fil-Mosta* (Programm tal-festa maħruġ mill-Banda Filarmonika Nicolò Isouard, Mosta 1995)

15 *A.P. Mosta, Esito Veneranda Lampada (1776-1837)* f.62

16 *ibid.* f. 74

17 *ibid.* f. 82

18 *ibid.* f. 92

19 *ibid.* f. 99

20 *ibid.* ff. 104, 105

21 *ibid.* f. 110

22 *ibid.* f. 115 (1789), f. 122 (1790)

23 *A.P. Porto Salvo, Valletta Lib. Def. Vol. VII* (1787-1805) f. 40 r.

24 D'Anastas Noel, ***L-Attività Mużikali fil-Festi ta' l-Arċikonfraternità tas-SS. Sagrament fir-Rabat matul is-Seklu 18.*** (Programm tal-festa maħruġ fl-okkażjoni tal-festi ta' Corpus Christi u San Pawl, Rabat 1996, L-ewwel parti.) Dwar iż-Żurrieq ara Anthony Mangion u Karmenu Zerafa, ***Santa Katerina, Il-Festa u s-Soċjetà Mużikali tagħha fiż-Żurrieq (1989).*** Dwar l-attività mużikali f'Ħaż-Żebbuġ, mistenni jkun ippubblikat materjal interessanti minn Dun Salv Caruana.

25 *A.P. Mosta, Esito Veneranda Lampada* (1776-1837) f.74

26 *ibid.* f. 40

27 *ibid.* f. 54

28 *ibid.* f. 62 (1782), f. 74 (1783)

29 *ibid.* f. 92

30 *ibid.* f. 99

31 *ibid.* f. 105

32 *ibid.* f. 110

33 *ibid.* f. 122

34 *ibid.* f. 116

Ħajr

Kan. Dun Ġwann Azzopardi, Mons. Dun Alwiġ Deguara, Saviour Dimech, Dun Salv Magro, Tony Terribile, Raymond Saliba u Charlie Schembri.

Errata Corrige

B'riferenza għall-artiklu **Francesco Azopardi (1748-1809), Maestro di Cappella fil-Mosta: Ħajtu u Ħidmietu**, ippubblikat minn Noel D'Anastas fil-programm tal-festa tas-sena l-oħra: irid jingħad f'paġna 91 fit-tielet paragrafu li fiż-żmien li Azopardi kien Napli kien hemm Francesco Di Salvo, Malti ieħor, li kien qiegħed jistudja l-mużika fl-istess belt. Dan kien dam madwar tliet snin. Dan jikkonfermah Francesco Azopardi fix-xhieda tiegħu għal stat liberu ta' Francesco Di Salvo, **"rimasto in Napoli per il corso di tre anni a studiare la musica"**. Bi żvista, din ġiet ippubblikata li Francesco Azopardi dam ftit aktar minn tliet snin jistudja l-mużika f'Napli.